TEREZIE HLAVÁČKOVÁ / 15. 6. 2022

Svět jako květ nebýval! Geneze filmu Haškovy povídky ze starého mocnářství

Jaroslav Hašek patří dodnes k oblíbeným českým (potažmo rakousko-uherským) spisovatelům. Oslovil řadu svých vrstevníků, ale i další generace čtenářů. Jeho humoreskní a satirická díla se dočkala mnoha různých vydání a několika filmových zpracování. Z jeho tvorby byl nejčastěji adaptován *Dobrý voják Švejk*. První filmový přepis knihy vznikl ještě v době tzv. němého filmu jako *Dobrý voják Švejk* (r. Karel Lamač, 1926) v hlavní roli s Karlem Nollem. Na tento snímek navázala další díla: *Švejk na frontě* (r. Karel Lamač, 1926), *Švejk v ruském zajetí* (r. Svatopluk Innemann, 1926) a *Švejk v civilu* (r. Gustav Machatý, 1927). První tři jmenované filmy byly poté uvedeny jako sestřih pod názvem *Osudy dobrého vojáka Švejka* (r. Martin Frič, 1930). Martin Frič následující rok natočil další adaptaci *Dobrého vojáka Švejka* (1931) s novým obsazením, v němž se jako Švejk představil Saša Rašilov. Film byl na rozdíl od předchozích již ozvučen, avšak do dnešní doby se nedochoval kompletní. Karel Lamač se k tématu Švejka vrátil znovu v roce 1943 ve Velké Británii, kde natočil *Švejk bourá Německo* (Schweik's New Adventures, 1943). Ve stejném roce také v Sovětském svazu uvedli svého „Švejka" pod názvem *Nová Švejkova dobrodružství* (Novyje pochoždenia Švejka, r. Sergej Jutkevič, 1943). Další Haškovy adaptace vznikly v Československu až v padesátých letech minulého století. O natočení hraného „socialistického" Švejka se mluvilo již od roku 1948, ale nakonec byl dříve uveden animovaný film *Osudy dobrého vojáka Švejka* (r. Jiří Trnka, 1954). Krátce poté následoval dvoudílný hraný počin Karla Steklého *Dobrý voják Švejk* (1956) a *Poslušně hlásím* (1957), který se i přes jasnou prorežimní propagandu těší velké divácké oblibě i v dnešní době.

Novým „Švejkům" z padesátých let předcházely čtyři adaptované povídky nazvané *Haškovy povídky ze starého mocnářství* (r. Miroslav Hubáček, 1952). Dalo by se říci,

že na tento úspěšný film navázal v roce 1955 Oldřich Lipský, který mimochodem u *Haškových povídek* zastával post pomocného režiséra, dalším povídkovým snímkem *Vzorný kinematograf Haška Jaroslava* (1955). Film byl inspirován opět Haškovou předlohou a obsahoval také čtyři povídky, ale na rozdíl od *Haškových povídek ze starého mocnářství* měl přesně určený hraný rámec.[1]

Haškovy předlohy byly velmi populární i v šedesátých letech, a tak se zcela logicky dočkaly dalších filmových zpracování nejen v Československu, ale i v cizině. Ze zahraniční kinematografie lze zmínit například západoněmecký snímek *Der brave Soldat Schwejk* (r. Axel von Ambesser, 1960) s populárním hercem Heinzem Rühmannem. V tuzemsku pak dále vznikly dva snímky inspirované Haškovou předlohou: studentský hraný krátkometrážní film *Dobrodružství s nahým klukem* (r. Jan Moravec, 1964) a o dva roky později animovaný film *Utrpení pana Tenkráta* (r. Josef Kábrt, 1966).[2] Na počátku šedesátých let byl natočen o Jaroslavu Haškovi sovětsko-československý snímek s životopisnými prvky *Velká cesta* (r. Jurij Ozerov, 1962), v němž se hlavní úlohy zhostil Josef Abrhám. V roli vojína Strašlipky, předobrazu Švejka, se zde objevil jeho populární představitel Rudolf Hrušínský. Filmy s biografickými prvky o Haškovi však byly natočeny ještě za dob první republiky režisérem Svatoplukem Innemannem – němý *Ve dvou se to lépe táhne* (1928) a zvukový *Poslední bohém* (1931). V prvním jmenovaném ztvárnil Haška Jára Kohout a v *Posledním bohémovi* Saša Rašilov, který si ve stejném roce zahrál již zmíněného Švejka. V následujících letech vznikalo mnoho dalších snímků inspirovaných Haškovými povídkami a novelami, a to nejen tuzemské, ale i zahraniční produkce.[3] V roce 1972 předložil Antonín Kachlík scénář k filmu *Jak se narodil Švejk a zemřel Hašek* věnující se Haškovu závěru života, tedy době, kdy se Hašek vrátil ze Sovětského svazu do Prahy. I když scénář nebyl nikdy vyloženě zamítnut, realizován nebyl. Kachlík se pokoušel svůj vysněný film natočit i po roce 1989, avšak bezúspěšně.[4]

Jaroslav Hašek, který zemřel v roce 1923, se tak nedožil jediné filmové adaptace svých děl. Nicméně ještě za svého života mohl zhlédnout *Noční děs* (r. Jan Arnold Palouš, 1914), jenž vznikl – tedy alespoň podle pamětí Františka Langera – na motivy skutečné události, kterou Hašek s Langerem jedné noci prožili. Nicméně Hašek nikde není jako autor námětu uváděn, takže není jisté, zda se jedná o skutečnost, či fabulaci.[5]

Haškova popularita rostla i po jeho smrti a spisovatel patřil k protežovaným autorům v období komunistické vlády v Československu. Velmi často bylo komunistickou ideologií zdůrazňováno, že Hašek za první světové války působil jako rudý komisař na ruském území, avšak míra jeho angažovanosti je značně problematická a je těžké ji v dnešní době přesně interpretovat.[6] Nicméně velká propagace a oslava spisovatele ze strany režimních ideologů udělala z Haška prominenta, jenž bojoval proti kapitalistickým zlořádům již za dob Rakouska-Uherska.[7] Komunističtí spisovatelé a cenzoři k Haškovi velmi vzhlíželi, a tudíž jakékoliv natáčení nového snímku podle Haškových děl bylo kvitováno, avšak současně velmi tvrdě cenzurováno a hlídáno, aby nedošlo k jakémukoliv odklonu od komunistických myšlenek.[8]

Autory scénáře k *Haškovým povídkám ze starého mocnářství* byli scenárista a publicista Ivan Osvald[9] a producent a scenárista Karel Feix,[10] jejichž literární scénář se projednával na 34. schůzi Filmové rady 27. srpna 1951 na Barrandově. Scénář původně nesl název *Býval svět jako květ…* Filmová rada velmi kladně hodnotila nové zpracování povídek populárního spisovatele, jehož dílo dle jejího soudu popisovalo „společenské zlořády kapitalistické společnosti“.[11] Tvůrci původně zamýšleli zpracovat osm povídek, z kterých poté 16. srpna 1951 vybralo Kolektivní vedení pět – *Štědrý večer v sirotčinci*, *Polévka pro chudé děti*, *Trampoty pana Tenkráta*, *Vzpoura trestance Šejby* a *Schůze obecního zastupitelstva v Mejdlovarech*.[12]

Na schůzi Filmové rady si mezi prvními vzala slovo spisovatelka Marie Pujmanová a oba autory nejdříve velmi pochválila, avšak doporučila téměř všechny povídky kromě *Schůze obecního zastupitelstva v Mejdlovarech* přepracovat. Ředitel výroby Československého státního filmu Vladimír Václavík však už tak mírný nebyl. Poukazoval na to, že povídky *Štědrý večer v sirotčinci* a *Polévka pro chudé děti* si jsou svým námětem velmi podobné. Dále se nechal slyšet, že se autoři od Haškovy spisovatelské podstaty velmi vzdálili: „Myslím, že někde se od Haška odbíhá. Měli bychom se ho více držet jako kritika společenského řádu. Celek se mi nezdál tak švandovní, moc se mně to nelíbilo a měl jsem z toho nepříliš radostný pocit.“[13] Na toto jeho stanovisko zareagovala Pujmanová argumentací, že „lidé Haška milují“[14] a že je třeba, aby takové dílo vzniklo. S tímto názorem souhlasil i předseda Filmové rady Jiří Hendrych, který ale podpořil i názor Václavíka, že povídka *Štědrý večer* by měla být z konceptu díla vyjmuta. Plénum Filmové rady se jednohlasně shodlo, že výsledné dílo by mělo

obsahovat pouze čtyři povídky. Marie Pujmanová doporučila ze scénáře odstranit *Vzpouru trestance Šejby*, zatímco Jiří Hájek doporučoval spíše nenatáčet povídku *O panu Tenkrátovi*, jelikož v ní „vystupuje idiot za idiotem“, a zároveň měl obavy, že „rozhovor matky s dcerou o sexuálních problémech […] bude působit na všechny diváky přímo drtivě.“[15] Nakonec se však dohodli na odstranění povídky *Štědrý večer v sirotčinci*.

Na schůzi Filmové rady se řešil nejen výběr povídek, ale také jejich pořadí v připravovaném filmu, konkrétně to, která povídka bude vhodná na závěr. Vedoucí scenáristického odboru Jiří Síla doporučoval dát jako poslední povídku *Schůzi obecního zastupitelstva v Mejdlovarech*, jelikož dle jeho soudu by závěrečná „facka byla jako punkt všeho, jako facka celé tehdejší společnosti.“[16] Autoři scénáře se snažili vysvětlit, že za výběrem konkrétních povídek stála nejen jejich snaha ukázat různé vrstvy společnosti s jejich zlořády, ale i zfilmovatelnost daného materiálu. Filmová rada předkládaný scénář nakonec schválila s připomínkami, aby film čítal pouze čtyři povídky a „aby byla plně zachycena Haškova satira. Předsednictvo Filmové rady [doporučilo autorům] doplnit dílo komentářem vycházejícím z Haškova textu, který by bystře komentoval děj a plnil tím úlohu kladného protihráče.“[17] Pořadí povídek mělo být následující – *Polévka pro chudé děti*, *Vzpoura trestance Šejby*, *Trampoty pana Tenkráta* a *Schůze obecního zastupitelstva v Mejdlovarech*. Zároveň rada schválila návrh Kolektivního vedení, aby se režie ujal Miroslav Hubáček.[18]

Velmi záhy, konkrétně 20. září 1951, se konala další schůze Filmové rady, avšak v té době byl ministrem informací a osvěty Václavem Kopeckým ze své funkce odvolán její předseda Jiří Hendrych a také tajemník Karel Maršálek. Nově se tak reorganizovaná rada sešla v zasedací síni Ministerstva informací a osvěty, kde ji prozatímně řídil Václav Kopecký. Ten po schválení literárního scénáře pověřil Zdeňka Ančíka – novináře a spisovatele, který se Haškovu životu a dílu věnoval –, aby scénář podrobil detailní analýze a vypracoval na něj posudek. Ančík kritikou nešetřil: „Až na první dvě scény […] jsou ostatní vytvořeny libovolnou a často neodpovědnou montáží různých Haškových povídek. Autoři scénáře použili zde methody, kterou pranýřujeme u Američanů, že totiž z několika povídek udělali jednu. Každý český a slovenský žijící spisovatel by se jistě pěkně poděkoval, kdyby mu chtěl někdo upravovat jeho povídku tak, že by z několika různorodých povídek mu udělal jednu. Proto nejsou obrazy scénáře, i když je k nim použito Haškových povídek, Haškovy. A některé z nich, jako

scéna *O zasedání obecního zastupitelstva v Mýdlovarech*, jsou upraveny tak, že je to přímo proti duchu Haškovy tvorby.“[19] Dále pak autory upozornil na to, že Hašek plánoval o vězni Šejbovi napsat celou knihu, a „tudíž užití povídky *Loupežný vrah před soudem* není organicky spjato s povídkou o Trestanci Štejbovi (sic!).“[20] Postava Šejby má zcela jiné povahové rysy a morálku než loupežný vrah. Obdobně negativně Ančík hodnotil spojení povídky *O panu Tenkrátovi* s dalšími Haškovými díly. V povídce *O Mýdlovarech* kritizoval přílišné úpravy scenáristů, například změnu v postavě paní starostové, z které byla vytvořena záletná žena.

Autoři scénáře uznali, že v některých případech spojili více povídek, avšak upozornili, že *Polévka pro chudé děti* vychází pouze z jedné povídky. Dále potvrdili Ančíkovo tvrzení, že *Vzpoura trestance Šejby* byla složena ze dvou povídek – stejnojmenné a *Loupežný vrah před soudem* – a v případě *Trampot pana Tenkráta* vyšli dokonce ze čtyř povídek: *Zasnoubení v naší rodině*, *Pepíček Nový vypravuje o zasnoubení své sestry,*[21] *Finanční tíseň* a samozřejmě *Trampoty pana Tenkráta*. Závěrečná povídka *Schůze obecního zastupitelstva v Mejdlovarech* vychází stejně jako povídka úvodní pouze z jedné předlohy, ale byla scenáristy politicky aktualizována. Autoři svůj postup zdůvodnili tím, že není možné literární útvar převést bez jakýchkoliv úprav na filmové plátno a že k literární předloze přistupovali stejně jako tvůrci *Čapkových povídek* (r. Martin Frič, 1947).

Filmová rada se shodla na složitosti a problematice zpracování Haškových děl, nicméně se snažila přesvědčit Ančíka, že bez patřičných úprav nebude možné film natočit a že k různým úpravám již nežijících spisovatelů se přistupuje i v SSSR. Spisovatel Karel Konrád v této souvislosti poukázal také na to, že u Haška šlo „o zesměšnění právě vysloveně literárními prostředky“,[22] a tudíž obsahová stránka nebyla tím, co by čtenář, potažmo literární kritik na Haškovi tak oceňoval, proto je třeba zaměřit se právě na obsazení herecké, které dodá filmovému dílu teprve ten správný satirický obraz. Konrád se ještě nechal slyšet, že je mu velmi líto, že nakonec nebude ve snímku zpracována povídka o kázání feldkuráta Katze, kterého měl ztvárnit Vlasta Burian.[23] Filmová rada na podruhé schválila scénář s tím, aby autoři další kroky konzultovali se Zdeňkem Ančíkem. Marie Pujmanová Ančíkovi ještě doporučila, aby se nad adaptací zamýšlel jako nad filmovým dílem a nikoli literaturou. Celou diskuzi se pokusil Konrád ukončit slovy: „Kdy by tu [Hašek] byl, určitě by řekl: nafilmujte to!“[24]

Po roce a měsíci, přesněji 18. září 1952, měla Filmová rada 37. schůzi, která se konala opět na Ministerstvu informací a osvěty. Její členové tak měli možnost ocenit výsledný film, jinými slovy zhodnotit první vyrobenou kopii. Po zhlédnutí byli vesměs spokojení a předali film ke schválení Kolektivnímu vedení, přičemž doporučili ještě změnit řazení povídek. První měla být *Polévka pro chudé děti*, poté *Schůze obecního zastupitelstva v Mydlovarech*, třetí *Vzpoura trestance Šejby* a poslední *Trampoty pana Tenkráta*. Filmová rada dala ještě ke zvážení, zda by přece jenom nebylo vhodnější změnit pořadí třetí a čtvrté povídky s tím, že *Vzpoura* není tak tragická jako *Trampoty*, a pro závěr filmu je tudíž vhodnější. Ministr Kopecký dokonce doporučil, že by bylo vhodné zařadit *Trampoty* jako druhou povídku, nicméně nakonec bylo vyhověno první variantě.[25]

Rada také navrhla změnu názvu celého filmu. Kopecký doporučil film pojmenovat na *Povídky starého mocnářství*. Karel Konrád však poukázal na to, že by bylo vhodné, aby již samotný název obsahoval spisovatelovo příjmení.[26] Nakonec tedy bylo vyhověno oběma návrhům a film byl nazván *Haškovy povídky ze starého mocnářství*, neboť nebylo možné ponechat původní titul *Býval svět jako květ…* Tento název by totiž mohl vést ke kladné interpretaci doby rakousko-uherského císařství, což komunistická propaganda nemohla připustit.

Polévka pro chudé děti se tak stala první povídkou snímku. Humoristický příběh kritizuje šlechtu a její falešný altruismus. Kníže Robert, mluvící s německým přízvukem, nutí děti k modlitbě, přičemž se je neštítí nazývat pakáží. Tento podivný filantrop se rozhodne, že vykoná pro chudé děti dobrý skutek a uvaří jim polévku. Kníže nicméně oškrábe jednu bramboru a zbytek vaření přenechá policistovi Pazourkovi, který má děti na starosti; ten se však raději věnuje kořalce a spánku. Děti tak vaří samy, jelikož jsou ale naštvané na knížete a policistu, rozhodnou se pro netradiční polévku z Pazourkových bot. Kníže se po projížďce dožaduje jídla, které taky dostane, a až poté, co polévku ochutná, si všimne plavajících bot v pokrmu a zapřísahá se, že s dobročinností nadobro končí. V tomto případě šlo o dost přesný filmový přepis knižní povídky, v níž však tvůrci vyostřili závěrečné vyústění. V Haškově předloze[27] totiž kníže polévku neochutná a bot si všimne ještě dříve, než si jídlo poručí.

Na protiaristokratický příběh navázala povídka druhá, *Schůze obecního zastupitelstva* ,[28] v níž se volí místní strážník.[29] V knižní verzi Hašek kritizuje různé vesnické a

městské rady a s nimi související korupci. Zápletka knižní předlohy byla dodržena, nicméně scenáristé se při jejím adaptování pokusili o jistou aktualizaci. Ta je patrná v postavě kameníka, jednoho z kandidátů na strážníka.[30] Ve filmu má hodně dětí, ale málo finančních prostředků, proto se někdy uchyluje k pytlačení, za což je následně vyšší třídou (pány)[31] dán do vězení. Tento sociální a antiburžoazní motiv[32] autoři ještě zdůraznili tím, že starosta, ač bohatý vlastník hospody, pytlačí úplně stejně, avšak není za své činy trestán vězením. V knižní povídce také není věnován takový prostor faráři, zatímco ve filmu je zobrazen záporně se všemi negativními vlastnostmi, jako jsou karban, touha po penězích, alkoholismus, obžerství a chlípnost. Tento anticírkevní motiv je zvláště pro padesátá léta velmi typický.

Třetí povídka *Trampoty pana Tenkráta* byla složena, jak již bylo zmíněno výše, z několika různých Haškových předloh, přičemž byl využit zejména kritický postoj k buržoazii. Původní literární povídka vyšla v roce 1907 pod názvem *Utrpení pana Tenkráta* v měsíčníku *Veselá Praha*. V roce 1912 se již objevuje pod názvem *Trampoty pana Tenkráta*. Tento titul byl užíván až do roku 1961, kdy vyšly Haškovy spisy[33] a povídka nesla opět název *Utrpení pana Tenkráta*. Paralelu ve změně titulu je možné sledovat i ve filmu. V *Haškových povídkách ze starého mocnářství,* natočených na začátku padesátých let, jsou použity *Trampoty*, zatímco v animované verzi z roku 1966 je již užíváno označení *Utrpení*. Je patrná i rozdílná konotace a význam těchto slov, kdy „trampoty“ odkazují spíše k humorné stránce příběhu, kdežto „utrpení“ ke společensko-sociální kritice. Filmové povídky ale spíše svým názvem odkazují na dobu vzniku než na významové hledisko. Animovaná verze *Utrpení* hraje spíše na komediální notu, zatímco hraná verze *Trampot* pracuje s tragikomikou celého vyprávění. Pozdější snímek také zcela opomenul společenskou kritiku povídky a humor postavil „na karikaturně podaných postavách a zhušťování vybraných situací do břitkých gagů.“ [34]

Hrané *Trampoty pana Tenkráta* se snaží čerpat humor hlavně z milostné zápletky, což je typické pro povídky *Pepíček Nový vypravuje o zasnoubení své sestry*[35]a *Zasnoubení v naší rodině*[36]. V *Trampotách* je hlavní postavou pan Tenkrát, kterého si vyhlídne jeho nadřízený vrchní rada Banzet jako ženicha pro svou dceru. V knižní předloze[37] má na rozdíl od filmu vrchní rada Banzet několik neprovdaných dcer. Knižní i filmový Tenkrát se kvůli své slušnosti a nemožnosti postavit se nadřízenému nedokáže z vlivu Banzeta a jeho rodiny vymanit. Pokusí se sice o útěk před

vdavekchtivou rodinou, nakonec je však Banzetovými lapen a musí se oženit. V předloze je velmi detailně vykreslena postava pana Banzeta se všemi zápornými vlastnostmi. Tvůrci filmu se však rozhodli využít ještě další tři obdobná témata z jiných Haškových povídek. Z krátké *Finanční tísně*[38] byl použit motiv úředníka žádajícího o zvýšení platu. Z díla *Pepíček Nový vypravuje* byla převzata zápletka o otci, jenž se snaží provdat svou dceru, ve filmu pojmenovanou Matylda. A nakonec byla použita povídka *Zasnoubení v naší rodině*, v níž se vypráví o dívce z bohaté a ctěné rodiny. Děvče tráví k nelibosti svých rodičů mnoho času s různými muži – a to nejen přes den, ale i v noci. Tvůrci si z předlohy vypůjčili postavu jednoho z jejích amantů pana Syrovátka, jehož zpodobnili jakožto muže, který přivedl prostopášnou Matyldu do jiného stavu.

Závěrečná povídka *Vzpoura trestance Šejby* se skládá ze dvou předloh. První, stejnojmenná[39]vypravuje o vězni Šejbovi, který začne stávkovat poté, co je mu odmítnut příděl knedlíku navíc, jenž má slíben za ministrování při vězeňské bohoslužbě. Druhá povídka *Loupežný vrah před soudem*[40] slouží k retrospektivnímu vyprávění o tom, jak se Šejba dostal do vězení. Spojení těchto dvou příběhů však nebylo příliš vhodné, na což už upozorňoval Zdeněk Ančík. Přestože knižní Šejba ministruje pouze za příděl knedlíku navíc, má jít o bohabojného člověka, zatímco knižní loupežný vrah je neznaboh, který se bez jakýchkoliv strachů vysmívá víře. Spojení těchto dvou nesourodých postav zcela odpovídalo cílům komunistické propagandy vymýtit náboženskou víru. Ze Šejby tedy tvůrci udělali ateistu a odsouzeného vraha, který však byl – na rozdíl od knižního zločince – odsouzen neprávem.

Geneze *Haškových povídek* byla velmi složitá a náročná. Tvůrci se snažili detailně nastudovat všechny autorovy povídky, které měli k dispozici, a sestavit z nich pásmo, jež by splňovalo požadavky jak filmové (například humor), tak ideologické (například důraz na sociální téma či kritiku nepřátel komunismu, jako jsou buržoazie, šlechta, státní správa a církevní hodnostáři). Vybrat z velkého množství předloh se ukázalo být obtížným úkolem, proto se scenáristé v některých případech rozhodli pro spojení několika povídek v jednu či se pokusili povídky aktualizovat. Za tento svůj postup byli některými členy cenzurní Filmové rady kritizováni. Cenzoři se nicméně nemohli v některých svých názorech zcela shodnout. Autoři (a vlastně i Filmová rada) zjistili jako mnoho tvůrců před nimi, že přesný filmový přepis Haškových děl není možný. Filmová

rada se snažila na jednu stranu prosadit ideologicky nezávadné dílo, ale na druhou stranu nechtěla, aby tvůrci Haškovy povídky zcela přetvořili. Tím pádem došlo k tomu, že ve filmu zůstalo zachováno mnoho prvků, které se daly režimem zneužít pro propagandu. Ve výsledné adaptaci je tento ideologický podtext sice patrný – což vzhledem k době jejího vzniku není překvapivé –, současně však byl natočen velmi zdařilý povídkový snímek, který bohužel na rozdíl od mnohem více protežovaného Steklého *Švejka* není dnešním divákům natolik známý.

Poznámky:

[1] Elmar Klos – Pavel Taussig, *Hašek a film aneb Film a Hašek*. Praha: Československý filmový ústav 1983, s. 19–22.

[2] Jeho hraná verze byla obsažena v *Haškových povídkách ze starého mocnářství*.

[3] Radomír D. Kokeš, Kinematografický výskyt Josefa Švejka aneb Osudy románových taktik ve třech českých adaptacích s jednou britskou zacházkou. In F. A. Podhájský (ed.), *Fikce Jaroslava Haška*, Praha: Akademie věd české republiky 2016, s. 274.

[4] Antonín Kachlík, *Jak se narodil Švejk a zemřel Hašek*. Praha: Alfa-Omega 2002.

[5] Klos – Taussig, c. d., s. 15.

[6] Jan Staněk, Neodbytnost masky: Hašek ve vzpomínkách. In: F. A. Podhájský (ed.), c. d., s. 39.

[7] Pavel Janoušek, U bratří makabejských: ‚Haškovy dramatické marginálie. In: F. A. Podhájský (ed.), c. d. s. 133.

[8] Terezie Hlaváčková, ‚Kult klasiků v československém filmu v období 1948–1989. Diplomová práce, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity 2018, s. 49.

[9] Ivan Osvald napsal například scénář ke komediím *Vzbouření na vsi* (r. Josef Mach, 1949) a *Rodinné trampoty oficiála Třísky* (r. Josef Mach, 1949).

[10] Karel Feix působil za první republiky, protektorátu, ale i po roce 1948 jako člen výroby či výrobních skupin. V některých obdobích zastával i post vedoucího.

[11] Složka filmu *Býval svět jako květ (Haškovy povídky ze starého mocnářství)*, Praha 27. 8. 1951. NFA, f. Filmová rada, k. 7.

[12] Informace o tom, že se jedná o Mejdlovary nebo Mýdlovary či Mydlovary se divák dozví až v podnadpisu povídky. Haškova originální povídka však v názvu „Mejdlovary“ obsahuje.

[13] Složka filmu *Býval svět jako květ (Haškovy povídky ze starého mocnářství)*, Praha 27. 8. 1951. NFA, f. Filmová rada, k. 7.

[14] Tamtéž.

[15] Tamtéž.

[16] Tamtéž.

[17] Tamtéž.

[18] Miroslav Hubáček natočil po roce 1948 například detektivní snímek *V trestném území* (Miroslav Hubáček 1949)

[19] Složka filmu *Býval svět jako květ (Haškovy povídky ze starého mocnářství)*, Praha 20. 9. 1951. NFA, f. Filmová rada, k. 7.

[20] Tamtéž.

[21] Autoři povídku označují názvem *Pepíček Nohejlů vypravuje o zasnoubení své sestry*.

[22] Složka filmu *Býval svět jako květ (Haškovy povídky ze starého mocnářství)*, Praha 20. 9. 1951. NFA, f. Filmová rada, k. 7.

[23] Tamtéž.

[24] Tamtéž.

[25] Složka filmu *Býval svět jako květ (Haškovy povídky ze starého mocnářství)*, Praha 18. 9. 1952. NFA, f. Filmová rada, k. 9.

[26] Tamtéž.

[27] Jaroslav Hašek, *Můj obchod se psy a jiné povídky*. Praha: Nakladatelství Jos. R. Vilímek 1915, s. 66–77.

[28] Jaroslav Hašek, *Aféra s křečkem a jiné povídky*.Praha: Mladá fronta 1954.

[29] Ve filmu se mluví o volbě policisty a v literárním scénáři dokonce o volbě hajného.

[30] V knize se jedná o postavu domkaře.

[31] Ivan Osvald – Karel Feix, *Schůze obecního zastupitelstva v Mejdlovarech [literární scénář]*, Praha: Československý státní film 1950, s. 13.

[32] Ve scénáři je sociální a antiburžoazní motiv mnohem důkladněji propracován než poté ve výsledném filmu. Také závěrečná scéna měla být pojata v duchu masových oslav. Natočený film je však nakonec více podoben Haškově předloze nežli literárnímu a technickému scénář.

[33] Tomáš Kačer, ‚Utrpení‘ versus ‚Trampoty‘. Haškova humoristická povídka z Veselé Prahy. In: F. A. Podhájský (ed.), c. d., , s. 82.

[34] Tamtéž, s. 89.

[35] Jaroslav Hašek, *Humoresky*. Praha: Fragment 2009, s. 54–57.

[36] Jaroslav Hašek, *Dekameron humoru a satiry*. Praha: Československý spisovatel 1972.

[37] Jaroslav Hašek, *Sebrané spisy 3–4*. Praha: Adolf Synek, 1925, s. 5–50.

[38] Jaroslav Hašek, *Idioti mají přednost*. Praha: Šulc a spol. 2001, s. 27–28.

[39] Jaroslav Hašek, *Humoresky*, s. 98–108.

[40] Jaroslav Hašek, *Dekameron humoru a satiry*.